

lució romànica un so molt flac, amb forta propensió a desaparèixer o a quedar en un estat evanescent. La forma *rua* ja la tenim, doncs, documentada des d'abans, en diverses accs., totes elles materials, fins i tot en l'aplicació a les del cos humà: «la front tenia alta e speciosa sense neguna *rua*» posava el val. JnEsteve (1472, *LiEleg* k-1-c), és probable que Busa-N. (1507) consideri enclosa aquesta accepció en la seva definició «*rua* o plec *rua*» i no ho és menys que hi inclougués mentalment les altres; els lexicògrafs posteriors (OPou, *DTo* S XVII) no se n'aparten, pel que fa a la forma, fins al Lacav., que ja posa «*arruga* o *rua*»;¹ en tot cas ja hi ha «té la faç sens *rua* ni taca» en un Flos Sanctorum de 1524 o 1504 (*DAG*). Però *rua* apareix ja abans en diverses aplicacions materials, segurament amb el sentit bàsic de 'séc'; d'on, en particular, parlant de conreus o de vegetals, en accs. com 'rengle d'oliveres, d'ametllers': «cujusdam *rue* olivarum» a. 1326. «sia tengut de levar la *rua* o planta dels me<1>lers que són al costat del dit regatiu» a 1372, *InuLC*; o rengleres de coses o ratllats i sécs marcats en objectes obrats o manufacturats: «cum duabus *rubis* condulorum cristalli et una *rua* condulorum argenti» a. 1350 (*InuLC*).

Forma que en tals accs. té vida encara sobretot a Mall i en els Pirineus i zona subpirenaica. Per això apareix sovint en Verdaguier: en el sentit de 'corrua, renglera de gent' (que ja apareix en la *Codolada de Serrallonga* de 1684: «tota la *rua* de valentons y lladres»), «--- / monstres afigura, llavors, més espantables, / que a *rues* pernabaten y jugan, a l'entorn, / llurs boques de caverna badant, insondejables, / sovint per algun llamp enceses com un forn», *Ail* VI, 68b (1, p. 176).

En altres ocasions es tracta (com és ara aquí) d'éssers en renglera (però éssers humans). «Noyes y noys, aparellant-se, / parelles amb parelles se van afilerant, / com escarnint ['imitant'] una garlanda / y en voltant, per cada banda, / fins que la *rua* se desbanda / a un espiguet que senten, de dos en dos quedant», *Jovenivoles* (O C Pop xxix, 200), «hi passaven a *rua* feta los contrabandistes, per les muntanyes de Sant Pere de Roda y des de la Mare de Déu del Mont ---» (O C 1907, VI, 130); «la *rua* de camells que havia de partir per Jerusalem no bevia encara en lo gran abeurador»,⁴³ Verdaguier (*La Veu de Montserrat*, 1887, 376)

Era expressió predilecta de Verdaguier, des dels seus primers assaigs, sobretot en locucions adverbials, com a *rua(s)*: «ab fonas --- y pals ab punxa, que 'n dèyam llansas, nos en anavam al pas, y escarnint lo só dels tabals --- A *rua* 'ns ne tornavam al poble, escantint y parlant de nostras valentias ---»; «--- rossinyol --- Déu te mana seguir a nostre primer pare y a nosaltres, sa prole en mala hora nada en lo desterro: tos cants són melancòlics aquí, com si sentisses colcom de las penas y dolors que 'ns hi acompanyan a *rues* ---», «a espellofar --- contàn novas rondallas y consas de la vellura, passavam l'estona --- al darrer vespre --- esclofollàrem las quatre espigas que hi havia, y entràrem tots, a *rua* feta, a la cuyna ---» (Inèd Casac,

199, 255, 133); «Dos mariners van a cercar a Colon, y tornan ab senyals --- hi van los altres a *rua feta*», *Colom a Tenerife* (Inèd. II, 49), i molts més, de totes les variants, en aquesta obra (p. 189: «en tres *rues* esbadiant-se s'en entran als barcos», mostra l'acc. de 'corrues', les dels mariners a cada una de les tres caravelles). 'Corrua': «la *rua* de camells que havia de partir de Jerusalem, no bevia encara ---» (*Diet a T. Santa*, 114).

És l'acc. que quedà ben viva a Bna. fins al primer terç del nostre segle, aplicada a les desfildes de carrosses i altres carruatges en les festes de St. Antoni, Carnaval etc. Ho diu també Verdaguier de rengles de carruatges militar, o d'altres transports. Canta el raier: «De cinc trams los raigs avio / --- / com serpent pel pedregar / --- com sa *rua* 'l tragner / --- / que és un ray la vida humana ---» (O C Pop VIII, 63); «És lo torrent d'Annibal: / ab grans destrals y serres / li van obrint passatge deu mil treballadors / --- / Los balears penjada duhen al braç la fona / --- / Lo cos dels sagitaris segueix la immensa *rua*, / buytracs fexucs ressonen damunt sa espatlla nua / ---», *Can.* VII, v. 53.

A les Illes també es conserva molt aquesta forma, amb aplicacions semblants a les pirinenques, entenent-hi en particular les que ens ha mostrat el ross ant.: 'plec, en el vestit', Moll (*BDLC* XII, 202); i així ho veiem en cobles populars mallorquines: «De guerres ['rivals'] en tenc dues, / remirada hauré d'anar: / m'arribaran a comptar / de ses faldetes ses *rues*; / jo les me faré menudes, / i es compte no els-e retrà» (*Amoroses*, selecció Moll *IdOr*, 76). I allà és també la forma popular i fins literària per a les arrugues del cos humà: «És la madona Sara, qui batalla / amb l'amargura d'un secret afront, / i el pensament que son espòs li calla / l'ha llegit en la *rua* del seu front: / ja que el voler del cel no li és propici / --- / s'estreny el cor amb ferma voluntat, / i va resoltament al sacrifici», Alcover (*Agar*, v. 69, O. C., 77). Amb vària i expressiva fraseologia: 'plantar-li algú (veritats etc)': «no tenia *rues* a la llengua i amollava les coses ben tot dret», *BDLC* XI, 222; *fer-se rues en el clotell* 'beure ---': «devers la una o les dues, / que el cabo se'n va a dormir, / afica't a un cafeti, / i en el clotell *fe-t'hi rues*; / i a les tres, retira-t'hi», PdAPenyà (*Po Pop*, 39, cf. ací II, 741b46; *AlcM*, d). «Ab un flasco de doblanis, d'aquell qui fa tornar ses oreyes vermeyes --- ara coletjiu voltros si n'hi devia haver de colzos al ayre y de clotells *ruats!*», AMAlcover (*Contarelles*, 16).

Això també ha estat dels Pirineus centrals: *rúa*, *rúes*, les de la pell a Tavascan, *arúes* (més aviat que *rúes*) a Àreu, Farrera i Esterri de Cardós, *arúges* a Estaon; forma més ben conservada quan es tracta dels camps: una *rúa d'erba* 'pilot petit d'erba dallada' a Farrera (1932-34); 'rem d'erba que va deixant el dallaire' *rúa* a la Vall d'Àneu i crec que a Cabdella (1964); en tot cas això es diu *arúa* a la Vall d'Aran (1925-8), però a l'Alt Urgell ja en diuen un *rem d'erba* (Solans del Cantó, 1964), i això no menys en el Ross., almenys parlant d'arbres: «aqueixa *rúa* d'aibres» StCebrià, «la